

Indledning.

I.

Den nuværende Ordning.

Allerede inden Straffeloven af 1866 formelt afskaffede Æresstraffene, var Lovgivningen begyndt at tillægge den Vanære, der efter almindelig Opfattelse følger med Begaelsen af visse Forbrydelser, retlig Betydning, f. Eks. ved at udelukke Domfældte fra politisk og kommunal Valgret og Valgbarhed. Ad denne Vej er Lovgivningen fortsat, saaledes at der efterhaanden er knyttet en Række Retsvirkninger til Dom for en i den offentlige Mening vanærende Handling.

Indtil Straffeloven af 15. April 1930 traadte i Kraft den 1. Januar 1933, kunde det ikke af en Straffedom ses, om den Forbrydelse, for hvilken Tiltalte dømtes, var vanærende, men Afgørelsen heraf var henlagt til en Række offentlige Myndigheder, alt efter Afgørelsens Formaal, Rigsdagens Ting, Valgbestyrelser, Øvrigheder, Justitsministeriet, Domstole. Denne Ordning, at en Dom kunde medføre Fortabelse af visse Rettigheder, uden at dette fremgik af eller altid med Sikkerhed kunde udledes af Dommen — en Ordning, som ikke vides at have eksisteret andetsteds — var besværlig og upraktisk at arbejde med. Straffelovskommissionen af 1917 foreslog derfor den Nyordning, at enhver Straffedom, der for en Forbrydelse begaaet efter det fyldte 18. Aar dømmer til Straf af Fængsel, derunder ogsaa Ungdomsfængsel, eller til Indsættelse i Arbejdshus eller Sikkerhedsforvaring, skal tage Standpunkt til, om Handlingen kan betragtes som vanærende i den offentlige Mening, og i bekræftende Fald frakende de borgerlige Rettigheder i mindst 5 Aar, idet der derved træffes en for alle Myndigheder bindende Afgørelse af Spørgsmaalet. Denne Ændring havde altsaa et rent teknisk Formaal, men Regeringsforslaget af 1929—30 indeholdt tillige den vigtige Realitetsændring, at de borgerlige Rettigheder ikke kan frakendes, naar Ungdomsfængsel idømmes. Begge de foreslaede Bestemmelser indgik i den endelige Lov.

Siden Straffeloven kom, er Lovgivningen fortsat i det tidligere Spor. Det betydelige Omfang, i hvilket der nu er knyttet Retsvirkninger til den Omstændighed, at en Person er dømt for en i den offentlige Mening vanærende Handling eller — efter Straffelovens Ikrafttræden — frakendt de borgerlige Rettigheder, vil fremgaa af de af Udvalget udarbejdede Lovudkast. Det synes, som om man uden at skænke Spørgsmaalet større Opmærksomhed har ladet „den vanærende Handling“ og „Fortabelse af de borgerlige Rettigheder“ saa at sige som faste Sætstykker glide ind i de forskellige Loves Bestemmelser om Betingelserne for at opnaa eller bevare en Rettighed.

I det hele er den danske Lovgivning overordentlig vidtgaende med Hensyn til Rettighedsfrakendelse, dens Omfang og dens Varighed.